

PRIMORSKI GOSPODAR

List za povspesevanje kmetijstva v slovenskem Primorju.

Ureduje *Dominko Viljem*, ravnatelj slovenske kmetijske šole v Gorici v p.

Izdaja „Goriško kmetijsko društvo“.

Štev. 6.

V Gorici, dne 31. marca 1912.

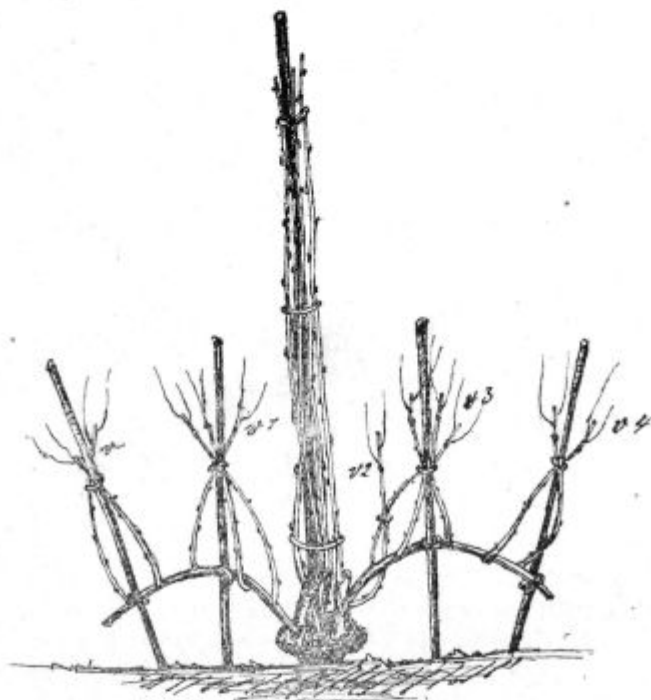
Pečaj VIII.

Obseg: 1. O pridobivanju cepljenega sadilnega materiala za naše vinograde v ameriških matičnjakih; 2. Osnažite pravočasno svilorejnice in svilorejsko opravo; 3. Meteljka ali nemška detelja; 4. Kako naj se odstavljajo žrebeta in teleta; 5. Gospodarske drobtinice; 6. Poročila; 7. Društvene vesti; 8. Vprašanja in odgovori; 9. Na novo priglašeni udje „Gor. kmet. društvu“.

O pridobivanju cepljenega sadilnega materiala za naše vinograde v ameriških matičnjakih.

V 21. številki »Prim. Gospodarja«, izišli lansko leto dne 15. novembra, šlo se je za dokaz, da s pomočjo tako zvanega stratificiranja zadobljeni, cepljeni, ter obenem ukoreničeni sadilni material za zasajanje naših novih, visoko ter v strminah ležečih vinogradov, ni pravi. Ta dokaz se nam je na podlagi navedb dotičnih skušenj o lanski zelo hudi suši posrečil, kajti od nobene strani ni bilo ugovora. V istem članku sem podal pa tudi nasvet, kako naj bi se dobivalo v ameriških matičnjakih za naše razmere primeren cepljeni, dasi tudi neukoreničen sadilni material. Priporočal sem, naj bi se pustilo ameriške trte v matičnjakih pri zdajšnji prav nizki izgoji na glavo, a obrezovalo naj bi se jih pa povsem drugače kakor dosedaj in sicer tako-le: Namesto da se odrežejo vse na glavi rastoče mladike gladko ali tik vejnega obročka, s čemer postane glava popolnoma gola — plešasta, kakor pravimo, naj bi se pustilo na glavi več palčkov z dvema očesi (glaviče) n. pr. dva do tri, razen tega pa še dva, ah na prav močnih trtah celo tri napence (šparone) s petimi do šestimi očesi. Vsaki tako obrezani trti naj se pristavi ob kolvitvi, tako kakor kaže podoba št. 1, po en glavni kolec, na katerega naj se privezujejo kasneje navpično iz palcev nastali poganjki. Razen glavnega kolca naj se nastavi krog vsake trte še 4 do 6

krajših količev. Na te količe naj se privežejo napnenci in kasneje iz istih vzrastli poganjki. Ko postanejo poganjki na napnencih tako dolgi in močni, da se lahko pocepijo v zeleno, požlahtnijo naj se na mestih, ki so zaznamovana na podobi s črkami v, v¹, v², v³ in v⁴, ter privežejo potem zopet h količem.

Pod. št. 1.

Ako se cepiči dobro sprimejo in če je vreme ugodno, dobi se po tej poti najboljši cepljeni material za zasajenje novih vinogradov. V zeleno se cepijo poganjki lahko tako visoko, da bodo kasneje iz teh napravljene ključi (kovči) mnogo daljši kakor pa oni zadobljeni potom stratificiranja. Na dolnjem koncu vsakega ključa se pusti lahko tudi vejni prstan, s pomočjo katerega se dobi razmeroma lahko več in obenem močnejših, ter naravnost navzdol rastočih korenin, kakor pri stratificiranih trtah.

Da se na ta način zadobljene cepljenke obenem dobro ukorenijo, zadostuje da se posade po obče znanem načinu v trtnico ali da se, kakor pravimo, zabilfajo. Sicer se posade taki cep-

Ijeni ključi lahko tudi kar naravnost v vinograd. Prvi dve leti po sajenju pa se morajo pustiti ti ključi še po starem načinu v vinogradu t. j. globoko odkriti čez poletje, a pozimi se morajo z zemljo osuti. Kdor bo tako ravnal, naj bo uverjen, da se mu ne bodo ponavljale one zle posledice suše v novih vinogradih, kakršne so bile lansko leto.

R. Dolenc.

Osnajte pravočasno svilorejnice in svilorejsko opravo!

Bliža se čas, ko bo treba pričeti z valitvijo svilodnega semena. Za uspešno rejo sviloprejk pa sta, kar bi moralo biti pač vsakemu svilorejcu dobro znano, prvi pogoj snažen prostor in snažna oprava. Zato naj poskrbi vsak svilorejec, da čimprej vso svilorejsko opravo skrbno omije z vrelim lugom ali, kar je še boljše, s takšno vrelo vodo, v kateri se je raztopilo na vsakih 100 litrov vode 10 kg navadne sode. Ko se je vsa oprava tako omila, omije naj se potem še čisto vodo in dene na sonce, kjer naj ostane več dni. Oriblje naj se pa tudi pôd svilorejnice s prej navedenimi tekočinami, ter stene in strop pobeli z apnenim beležem.

Pred belenjem naj se stene in strop dobro ometajo in vsa ta nesnaga spravi iz svilorejnice.

Kakor je znano se izcimijo razne sviloprejkine bolezni iz malih, v zraku plavajočih stvaric. Te stvarice gnezde pa v razpokah, špranjah in hrapavih delih sten, stropa, pôda, oprave in v vseh predmetih, ki so se rabili za izrejo sviloprejk. Ker se ohranijo te stvarice leta in leta pri življenju, so velika nevarnost za sviloprejke. Da se te stvarice zatреjo, je neobhodno potrebno, da se razkuži izrejevališče in vsa oprava, ki se je rabila v prejšnjem letu za izrejo sviloprejk.

Kot razkuževalna sredstva so se doslej najboljše obnesla žveplo, oziroma njegov dim, klorov plin, pa tudi formalin. Ako se ravna pravilno, se pomori s temi sredstvi kali vseh sviloprejkinih bolezni.

Goriško c. kr. kmet. poskuševališče priporoča v knjigi, ki

jo je izdalo l. 1908 pod naslovom »Navod kako vzgojevati, saditi in oskrbovati murve in kako razumno izrežati sviloprejk« naj se razkužujejo svilorejnice in svilorejska oprava na sledeči način in sicer:

1. Z žveplom tako-le: Vsa okna in vrata razven enih samih vrat, zapro naj se dobro, hermetično. Če so kje kake razpoke, kakor v vratih, oknah, dimniku, naj se pred razkuževanjem zalepijo s papirnini razrezki ali zamaše z drugim gradivom. V svilorejnico naj se dene tudi vso opravo in druge predmete, ki se jih rabi pri reji, da se tudi to razkuži. Na sredo sobe se postavi lonec iz ila ali kaka kozica, v katero se vsuje precej žvepla. Za vsakih 100 kubičnih metrov prostora se vzame najmanj $1\frac{1}{2}$ do 2 kg žvepla. Lonec ali kozica naj se dene na precej visok in širok kupček peska, da pôd ne zagori, ko bi slučajno lonec ali kozica razpočila ali se raztopljeno žveplo razlilo. Nato naj se žveplo prižge. Da se žveplo lažje vžge, polije naj se, preden se prižge, nekoliko s špiritom. Ko je začelo žveplo dobro goreti, naj se prostor zapusti in odprta vrata za seboj dobro zapro. Zaprto naj ostane 48 ur. Na to naj se odpre duri in počaka, da se soba nekoliko izkadi. Konečno naj se vstopi v sobo diha je iz sebe, odpre okna in druga vrata, da se popolnoma izkadi in prezrači.

2. S klorovim plinom. Klorov plin za razkuževanje dobimo, ako polijemo klorovo apno s kako rudninsko kislino. S klorovim plinom se razkužuje na sledeči način: Ko se je glede svilorejenice ukrenilo, kakor smo poprej opisali, postavi se na sredo sobe lončena, znotraj emajlirana posoda, ki drži kakih 20—25 litrov. Če ni take večje posode, vzame se lahko več manjših in porazdeli kemikalije v nje. Za 100 kubičnih metrov prostora se vzame 4 kg klorovega apna in 5 kg navadne solne kisline. Najprvo se zlije solna kislina v posodo, dolije polagoma enako množino vode in vrže v to klorovo apno, katero pa se mora poprej zaviti v precejšnjo število papirjev. Ker je klorovo apno zavito v debel papir, ne more solna kislina tako hitro do njega, plin se v istem hipu ne razvija in delavec ima časa dovolj, da pravočasno uide in vrata za seboj zapre. Podvizati se mora pri tem delu na vsak način. Po 48 urah se vrata odpre in počaka, da se izkadi svilorejnica skoraj popolnoma. Kdor hoče stopiti pozneje v sobo, naj se ravna kakor pri razkuževanje z žveplom.

3. S formalinom — novejšim razkuževalnim sredstvom, ki je prišlo pred kratkem v kupčijo. To sredstvo je 40% vodena raztopina, v koji se nahaja kemična spojina, takozvani formaldehid. Ko se z njim razkužuje, se ga mora z vodo zredčiti in sicer tako, da bo imela raztopina le 2% formaldehida v sebi. To dosežemo, ako zlijemo 1 kg formalina v 19 litrov vode. Ta množina zadostuje za razkuženje 100 kubičnih metrov prostora. S tako dobljeno raztopino se dobro poškopri strop, stene in pôd poprej osnažene svilorejnice in vse predmete, ki se bodo rabili pri reji. Za škropljenje se lahko rabi škropilnica za škropljenje trt. Ko je bilo vse dobro poškopljeno, naj se vrata zapro in odpre naj se šele po dveh dneh in prostor dobro prezračí.

V to svrho se rabi lahko tudi nestanjšan formalin, kakršnega se dobi v kupčiji. Zlije se ga namreč v posebno ponvico pod katero gori špiritusova luč. Ko se formalin segreje, izpari. Za vsakih 100 kubičnih metrov se vzame približno 1 kg formalina. Potem, ko se je luč prižgala, naj se pusti prostor zaprt 48 ur.

Formalin ne škoduje nijednemu predmetu. Njegova para žge ali ščemi v oči, izvabi celo solze in reže v nosu; tekoč formalin kožo ubeli in osuši in rane po njem skele. Ko se ga uporablja je treba biti previdnim. Njegov oster duh trpi dalj časa; v prostorih, ki so bili z njim razkuženi, se ne sme bivati, dokler se ni ta duh zgubil popolnoma.

Dognalo se je, da se dá z vsakim tu navedenim sredstvom, ako se je razkuževanje pravilno izvedlo, pomoriti vse trose, ki provzročujejo apnensko bolezen. Če se razkužuje najpoprej s klorovim plinom in na to z žveplom po prejopisanem načinu, pomori se tudi kali, ki provzročajo pri sviloprejkah bolezen takozvano pegavico in zlatenico. Odsvetujemo pa rabo formalina in žvepla obenem, kajti marsikdo misli, če z obema istočasno razkužujem, dosežem večji uspeh. Pri takem razkuževanju se pa obe stvari spojiti kemično v tvar, ki ne deluje razkuževalno in vse delo je zaman.

Priporoča se, naj se namaže po končani reji vso leseno spravo s 6% raztopino klorovega apna, kateri naj se doda tudi nekoliko navadnega apna. Kdor goji sviloprejke na veliko, napravi naj raztopino v večjih posodah ter pomoči opravo v raztopino in jo pustí odrgniti s ščetjo.

Ker je razkuževanje svilorejnic toraj najvažnejši pogoj, da se reja posreči, zato priporočamo ponovno osnažite in razkužite čimprej svilorejnice in svilorejsko opravo po tu opisanem načinu!

Meteljka ali nemška detelja.

Meteljka ali nemška detelja, tudi lucerna zvana, je rastlina, pripadajoča stročnicam ali metuljnicam in ima kot taka to posebno lastnost, da dovaja zemlji dušec, katerega sprejema naravnost iz ozračja. Meteljke je dveh vrst, in sicer ima ena višnjev cvet (*Medicágo sativa*), druga pa rumen cvet (*Medicágo intermedia*). Slednja se seje večinoma tam, kjer prva dobro ne uspeva, sicer pa ni ta detelja nič kaj prida in traja kvečem štiri leta.

Meteljka z višnjevimi cveti, ki je prišla iz Španske in Francoske, se je pri nas že tako udomačila, da se seje celo v severnejših krajih. Ta detelja ljubi vroče poletje in vlažno, gorko podnebje; prenaša tudi laško veliko sušo, ker sega njena srčna korenina globoko. Vlažno, mrzlo in megleno vreme ji ne ugaja, ampak solnčna, nagnjena lega. Zahteva dobro, globoko zemljo, katera je obenem dovolj apnena in suha, ter se nahaja v spodnji plasti ilovica ali pa opoka. Ker gredo korenine te detelje prav globoko, zato je veliko važnejša zanjo spodnja zemeljska plast kakor zgornja, vsled tega moramo poskrbeti, da ravno spodnjo plast primerno pripravimo za njo.

Trajne mokrote v spodnjih plasteh meteljka ne prenaša, zelo pa ljubi zemljo, v kateri je veliko sprstenine; v njej raste prav dobro. Vendar pa ni gornja zemlja prvi pogoj za njeno uspešno rast, ampak spodnja plast je večinoma tista, katera pospeši rast. Če je spodnja plast takšna, potem se seje meteljka tudi lahko na lahke zemlje, seveda moramo pa poskrbeti v tem slučaju, da gornjo plast dobro preorjemo in prav močno pognojimo s hlevskim gnojem. Na tako pripravljeni zemlji se rastline kmalu krepko razrastejo in dospejo s koreninami v spodnjo dobro zemeljsko plast. Neobhodno potrebno je, da je njiva za deteljo brez plevela; zato se mora poskrbeti, da se uže prej odpravi plevel,

preden napravi seme, in sicer pri onih rastlinah, ki so rastle pred njo na njivi.

Če se hoče sejati meteljka, izberejo naj se najsposobnejše njive in se z oranjem dobro pripravijo. Zelo dobro je, da se sade okopavine na ono njivo, preden se meteljka poseje; če je pa zemlja močno plevelna, potem bo na mestu, če sadimo okopavine trikrat zaporedoma, jim močno gnojimo s hlevskim gnojem in zemljo globoko preoravamo. Preden se meteljka poseje, preorje naj se zemlja jeseni prav globoko in pusti čez zimo njiva neporavnana, da jo mraz prešine. Ko se je zemlja spmradi dovolj osušila, povleče naj se njiva močno z brano in če mogoče, poravna še z njivsko vlačo, katera se napravi iz gostega vejevja ali pa se vzame stara lesena lesa in obteži s kamenjem. Preorje naj se njiva nekoliko poprej, nego se poseje seme, pa ne globoko, povleče močno z brano in obseje. Najboljši čas za setev je maj. Skoraj nobeni rastlini ne škoduje mraz tako močno, kakor ravno mladi meteljki, zato naj se ne seje, dokler ni dovolj toplo.

Navadno se seja meteljka med ječmen, oves ali jaro pšenico: paziti pa se mora, da se žito ne poseje preveč gosto, ker mlade in nežne rastlinice v goščavi zaduše. Zato nas se poseje le polovica one množine žita, katera se porabi navadno, ko se seje samo zase, in še ta naj se poseje v precej oddaljenih vrstah, da bo imela mlada detelja dovolj zraka in svetlobe. Poskusi so pokazali, da je veliko bolje, sejati deteljo samo brez žita, ker se rastline bolj okrepijo in dado že v prvem letu dobro košnjo. Čim slabejša je zemlja, toliko bolj se priporoča, da se med deteljo ne seje žita. Na težkih in sprsteninskih zemljah razraste se potem še prav dobro, ko se je žito poželo.

Seme naj se poseje prav gosto in naj se ne porabi za vsak hektar manj kakor 40 kg. Meseca avgusta pokosi se večinoma na prvo, nikar pa naj se ne pokosi pozneje, ker je neobhodno potrebno, da se še pred zimo dobro razraste in se čez zimo sama nekako pokrije. Nič prav ni, ako se zaženejo ovce na deteljo, ker tega rastline ne prenašajo in kmalu potem se pokažejo na njivi gola mesta.

Nikar naj se ne raztroša čez zimo po deteljišču konjskega gnoja, ker se detelja s tem nekako pomehkuži, pod gnojem se zbirajo miši in kar je še najslabše, raste po takem gnoju rada

trava, katera pa deteljo zaduši. Kjer raste trava, ne raste detelja. Prav tako ji škoduje, ako se poliva z gnojnico in raztroša po njivi kompost, ker tudi s temi gnojili se spravi le trava in pievel na njivo.

Gnojenje meteljke je razmeroma ceno in priprosto. Ker ima to lastnost, da vsrkava dušec iz ozračja, zato ni potreba, da bi se ji gnojilo z dušičnatimi gnojili, ampak zadoščajo kalijevnata in fosfornata gnojila. Če se gnoji v jeseni, naj se vzame za vsak ha površine 500 kg kajnita in 500 kg Tomasove žindre, za spomladansko gnojenje pa 160 kg 40% kalijeve soli in 500 kg superfosfata.

Hitro ko mogoče naj se deteljišče zgodaj spomladi povleče prav močno z železno brano in sicer tako, kakor bi bila njiva vnovič obdelana. Če se spravi z brananjem kaj kamenja na površje, naj se skrbno pograbi in odstrani. V poznejših letih skoraj ne bo mogoče, posebno na težkih zemljah, dobro prerahljati in očistiti jo. Pozneje se mora uporabiti težja brana, katera naj se še obteži s kamenjem. Razen primerne zemlje je vsakoletno mesarjenje deteljišča najbolj važno, ako se hoče, da bo dajalo deteljišče skozi več let lep dohodek.

Vselej naj se poklada meteljka živini v svežem stanu in naj se je ne suši, ker v zelenem stanu se da najboljše izkoristiti; če se pa suši na deteljišču in potem tam spravlja v kopice ali lonce, zaduši pod njimi rastoča detelja in na teh mestih nastanejo goličave. Celo takrat, ko se je sejalo žito med deteljo, naj se pazi, da ne ostane žito v kopicah predolgo na njivi, ker pod njimi detelja zaduši. Če nastopi o času žetve slabo vreme, prenese naj se žito z njive kam drugam.

Da ne bo treba detelje sušiti, naj se prične s prvo košnjo prav zgodaj, tako končamo s košnjo zelene krme na enem koncu, pri tem doraste za drugo košnjo že zopet na drugem koncu. Če se kosí detelja zgodaj, dokler je še mlada, raste potem hitrejše in boljše. Ako se je pričela zgodaj kositi, potem se lahko računa na tri dobre košnje. Navadno greše naši kmetovalci s tem, da pričenjajo z zelenim krmljenjem prepozno; potem ne morejo porabiti vse detelje kot svežo krmo, ampak jo morajo posušiti. Ako je detelje za zeleno krmo preveč, pokosi naj se, ko je pričela cveteti, in posuši naj se v kozolcu, kajti če je trda in drvena, ne bo druga košnja prava in primanjalo bo zelene klaje.

Kmečki živinorejec.

Kako naj se odstavlja žrebeta in teleta.

Važna naloga živinorejca je, odstaviti mladiča tako, da pri prehodu od mleka na drugo krmo le malo občuti in ne zaostaja potem v razvoju. Kakor so že dovoljno pokazale skušnje, smo v stanu mladiču z nepravilnim odstavljanjem škodovati in povzročiti celo, da mu ostanejo zle posledice za vselej.

Nikdar naj se ne odstavi mladiča kar naenkrat, če se ga ni že poprej na to zadostno pripravilo. Pripravlja naj se pa mladiča na odstavljanje tako-le:

Kadar še sesa, vadi naj se ga, da se poloti razen mleka tudi kakih močnatih oblod (kakor postnega mleka, ovsene ali lanene moke) in trde krme (dobrega in drobnega sena, dobre trave, korenja, repe, zdrobljenega ovsia i. t. d.)

Loči naj se ga večkrat od matere in proti koncu, ko se ga hoče popolnoma odstaviti, pripusti naj se ga samo še enkrat ali kvečem dvakrat na dan k starki.

Sploh se naučimo odstavlja mladiče najlažej, ako opazujemo živali v naravi. Poglejmo proste živali; opazili bomo, kako se večkrat in kolikor starejši postajajo mladiči, po več časa ločijo starke od mladičev.

Prav v onem razmerju toraj, kolikor več trde krme mladič lahko použije in prebavi, odtegne se mu starka z mlekom ali podaljša dobo od sesanja do drugega. Tako privadi divje živeča starka svojega mladiča, da si prične tolažiti lakoto s travo in zelišči, a žejo z vodo, in prav tako ustavi si starka polagoma iz ločevanje mleka.

Pozabiti se ne sme nikdar, da vsak prehitel prehod z mleka na trdo krmo škoduje in sicer ne le prebavilom, ampak celemu telesu in to tembolj, kolikor manj nam je mogoče tudi dalje vsak dan še posebej praviloma napajati z mlekom. To pa, s čemer se nadomestuje mleko, in naj je še tako dobra in priporočena krma, ne more nikdar niti za polovico nadomestovati pravega sesanja ali pa napajanja s svežim mlekom. Ko se mladiča krmi, naj se nikdar ne zanaša preveč na vsakovrstne oblode in nadomestke, ker te se pokladajo mladiču le tedaj lahko, ako se hočejo uporabiti poleg mleka kot pomožna krma pri odstavljanji.

Prvo leto se mora mladiča dobro in obilo krmiti, ker takrat potrebuje hrano za svoj hiter razvoj. Ako se zanemarja mladiča v mladosti in se ga pusti stradati, potem se nikdar več pravilno

ne razvije. Iz mladiča ne bo nikdar to, kar bi bilo tedaj v prvem letu, ko bi ga bili pravilno in dobro krmili; mladič ne bo le slabo razvit, ampak tudi pozneje nam ne bo toliko koristil, kakor bi lahko zahtevali. Mladiča, kateri je odmenjen bodisi za rabo ali za pleme, se ne sme nikdar pitati, ker pretolsta žival ne bo imela pravih krepkih kosti in mesa, pa tudi obreji se težko. Poskrbi naj se toraj, da bo mladič le dovolj mesnat in da ne bo zaostajal v rasti, a pazi naj se, da se bo tako krmil, da se preveč ne opita.

Ko se zapazi, da je pričelo žrebe posegavati po travi in senu, toraj po trdi krmil, dá naj se mu malo ovsa (početkoma najbolje strtega) in drobnega sena. Povečati se mu mora potem od časa do časa množino ovsa z ozirom na velikost in ješčost na 2¹/₂ do 3 kg, a primanjkljaj naj se nadomesti potem s 5 do 6 kg dobrega sena. Čeprav bi se pokladalo starejšemu žrebetu tudi slame, korenja itd. vzlic temu se mu ne sme odtegniti navedene množine ovsa, posebno prvo leto ne.

Če se poklada žrebetu, ko še sesa, odvadi se hitrejše materinega mleka in se ga potem lažej odstavi. Oves pospešuje v prvi mladosti krepkost mladičev, jim dela kosti, krepi mišice in kite.

Ako je žrebe močno in se je pravilno krmilo, potem bo v starosti 13 do 15 tednov že takšno, da se ga lahko popolnoma odstavi; če je pa šibko, potem naj se pusti, da sesa še dalje, pazi naj se pa, da kobila preveč ne onemore. Seveda je treba tudi gledati na to, da žrebe, ko je bilo odstavljen, ne začne hirati. Po potrebi naj se mu dá potem, razen ovsa in sena, vsak dan še po 5 do 6 litrov ravnokar namolženega kravjega mleka. Skušaj naj se priučiti žrebe na kravje mleko, dokler še sesa.

Čem natančneje se ravna pri odstavljanji in ločenji od matere, tem boljše bo. Ko se je mladiča materi vzelo, zapre naj se ga kje, kjer niti razgetajoče matere ne čuje.

Hlev za žrebeta ne sme biti teman, pa tudi ne vlažen, ampak mora biti primerno svitel, suh in tak, da se mladič lahko dovolj prosto giblje v njem. Nikar naj se žrebet ne privezuje, ker to slabo vpliva na reden razvoj udov; žrebe dobi trde noge in se lahko pokvari. Če je le mogoče, naj se ogradi blizu hleva majhen prostor in spušča vanj žrebeta, da bodo vsaj na dobrem zraku. Če se žrebe na prostem giblje, se uči ude rabiti, jih vaditi in taka žival bo pravilno zraščena, poleg tega bo na prostem

živeče žrebe zdravo, prsni koš se primerno razširi in dihalni organi se krepko razvijejo, žrebe se utrdi. Le tedaj, ko se žrebe dovoljno giblje na prostem, prebavi tudi zgoraj navedeno množino ovs, jo toraj pravilno izkoristi. Če je le mogoče, naj se žene po leti odstavljeno žrebe na pašo, ker mu to zelo koristi. Da se pa ukrepi, naj se mu daje obenem primerna množina ovs.

Tudi teleta naj se, kakor žrebeta, polagoma odstavljajo, toraj vadi naj se jih, da počasi popuščajo mleko in se lotijo druge hrane.

Nekateri priporočajo krmiti teleta tako-le: Prvih 14 dni naj se daje teletu sladkega mleka, kakor hitro se je namolzlo in sicer toliko, kolikor ga zamorejo s pravim tekom popiti. Napaja naj se jih trikrat na dan in sicer vselej z mlekom njihove matere. Po 14 dneh naj se doda svežemu mleku vsakrat po nekoliko več sladkega, posnetega mleka in sicer tako, da dobe teleta, ko so stara 6 tednov, še samo posneto mleko. Od takrat dalje nadomesti naj se sladko mleko vedno bolj s tolčenim ali pinjenim mlekom; z oblodo zmaščenega žrnja, z uparjeno krmo, oljnatimi prešami ali tropinami i. d. in privadi naj se jih, da bodo pila mlačno vodo.

Dobrega sena naj se poklada teletom do starosti 3 tednov in da vsak dan po enkrat polno pest zmaščenega ovs ali rži, katerima naj se doda kakih 15 gramov soli.

Ko so teleta stara 3—4 mesece, naj se jim daja enako krmo kot odraščeni živini, zraven pa, dokler niso stara še 6—9 mesecev, da bi zamogla iti na pašo, še posebno oblodo iz strtega ovs ali oljnatih tropin. Poskrbi naj se, da se bodo tudi teleta dovoljno gibala na prostem.

Teleta odmenjena za meso se morajo obilnejše krmiti, ona za izrejo mlečnih krav pa le primerno. Če se krmijo teleta, za mleko namenjena, obilno, nastavijo preveč mesa in tolšče in tako bodo dajala pozneje le malo mleka; če se krme pa primerno, potem postanejo iz njih bolj mlečne krave.

GOSPODARŠKE DROBTINICE.

X **Ikre pri prešičih.** Če ima živi prešič le malo iker, se ne da to lahko spoznati, potem pa, ko so v večji množini, prav lahko..

Slednje spoznaš na mlahavih sluznatih kožah pri očeh in gobcu, pa tudi na grdem kruljenju, težkem sopenju, lenem gibanju in od časa do časa pomanjkljivi ješčosti. Ako je prešič močno napađen, pokažejo se ikre tudi posamezno tik pod žlemljato kožico jezika. Takega prešiča hitro zakolji, ker se ne splača rediti ga, namreč prirediš le prav malo, razen tega tudi kolikor dalje tak prešič živi, toliko več iker se zaredi v njem in vrivajo se vedno globokeje v meso, katero izgubi zato na veljavi. Ozdraviti ga ni nikakor mogoče.

V kakšno svrho in kako se uporablja »Fichtenin«? Fichtenin agra je sredstvo, katero se uporablja zoper vsakovrstne ušice, bobhače in rastlinske stenice. Rabiti naj se začne fichtenin takoj, ko se je pojavil kak izmed prej navedenih sovražnikov. Poškropi naj se drevje, grmičje in druge rastline s fichteninovo emulzijo in sicer s pomočjo trtnih škropilnic ali pa naj se namažejo drveni deli rastlin s pomočjo čopiča. Škropilec naj pazi, da zadene fichteninova emulzija vsakega škodljivca naravnost in poškrope naj se vsi rastlinski deli.

Za pokončevanje mrčesa se rabi 1 odstotna emulzija. Ta emulzija se dobi, ako se dene 1 kg fichtenina na 10 l gorke vode in nato s palico meša tako dolgo, da se fichtenin popolnoma razpusti; pri tem se pokaže na tekočini rujava pena. Tako dobljena raztopina se zlije v 90 l mrzle vode in še enkrat dobro premeša. Zoper krvavo in ščitasto uš priporočajo vzeti dveodstotno raztopino.

Zoper gosenice in sicer one malega in velikega zimskega pedica ali zemljemerke, jabolčnega molja, prsteničarja, glogovega in kapusovega belina i. dr. se priporoča vzeti 1 odstotna raztopina.

S fichteninom se sme škropiti šele potem, ko se je shladil. Fichtenin pokonča razen škodljiv mrčes, ne škoduje pa rastlinam, naj si bodo še tako nežne. Poroča se nam, da se je rabil z dobrim uspehom tudi zoper kurjence pri kokoših.

Klajno apno se priporoča pokladati govedu takrat, ko se poklada takšna krma, ki vsebuje malo apna, kakor n. pr. seno z mokrih travnikov, premočeno seno, slama, repa, krompir, a se ne poklada obenem žitnega zdroba ali pa oljnatih tropin. Klajnega apna preide sicer mala množina v kri, ta pa zadošča, da se živalsko okostje krepko razvije. Ako se pokladajo zgoraj nave-

dena krmila brez močnih krmil, suhe detelje i. dr. izgine apno pelagoma iz kosti, vsled česar dobi potem živina mehke kosti ali takozvano kostolomnico. Če se poloti živali močna kostolomnica, žival tudi pogine. Da se ta bolezen pri živini prepreči, je treba mlado, za rejo namenjeno, kakor tudi molzno živino pravilno krmiti in sicer s takšno krmo, ki vsebuje apno in fosforovo kislino. Takšna krma so raznovrstna posušena detelja in razne stročnice. Najlaže pa se dobi toraj krma, ki bo vsebovala primerno množino apna, ako se pognoje travniki z apnenimi in fosfornatimi gnojili.

Plemenske svinje žro steljo in sicer tedaj, kadar ne dobivajo primerne krme. Mogoče je, da primanjkuje klaji soli ali pa ne vsebuje dovolj apna in fosforove kisline, zato se priporoča, naj se doda svinjski klaji vsakrat nekoliko klajnega apna.

✕ **Na kakšen način se zadobi dobro seme?** — Če hočeš zadobiti dobro seme, poskrbeti moraš v prvi vrsti za to, da vzameš za pridelovanje semena dobre, čvrste rastline. Ako imaš že dobro seme, paziti moraš, da s pravilnim oskrbovanjem isto tudi zopet vzgojiš, kajti kakršno je seme, takšna je tudi rastlina.

Ko hočeš pridelovati seme raznih rastlin, paziti moraš tudi, da zadobiš zopet takšno seme, kakršno si posejal. Zategadelj moraš poznati naravo posameznih rastlin. Iz skušenj je znano, da če izgojujemo seme, ne smemo vsaditi sorodnih rastlin preblizu skupaj. Kdor tako dela, t. j. da sadi sorodne rastline poleg rastlin, od katerih bi rad dobil čisto seme, dobil bi potem seme, ki bi ne bilo čisto, ampak križano.

Sorodne rastline se med seboj oplojujejo, t. j. cvetni prah ene rastline pride na pestič druge rastline, in s tem se potem seme zvrže. Meloni, dinje, kapus, vrzote, kolerabe nad- in podzemeljske, se ne smejo nikdar saditi blizu drugih sorodnih rastlin. Prav tako tudi razne vrste graha, fižola, koruze i. dr.

Hočeš toraj dobiti takšno seme, kakoršna je bila rastlina, ki si jo vsadil, ne sadi nikdar blizu druge sorodne vrste, ampak sadi daleč drugo od druge.

Dalje potrebuje vsaka rastlina uže po naravni poti, da se zamore popolnoma razviti in obroditi dobro seme, dovoljnega prostora. Zato je treba semenske rastline saditi na takšno razdaljo, da se vsaka lahko prosto razvija, da ni druga drugi na poti in da jo je možno zase obdelavati.

Precejšnje število nizkih rastlin, ko doraste, napravi visoke steblo. Ta stebela naj se, da jih veter ne odlomi, privežejo na primerno močne kolce.

Ni tudi dobro, ako se pusti rastlinam obilo zaroda, ker se seme šibko razvije in uspeha, katerega želiš, ne dosežeš. Pusti tujaj le toliko zaroda, kar se ga lahko popolnoma razvije.

POROČILA.

Današnji številki »Prim. Gospodarja« smo priložili prospekt tvornice za mlekarstvo v Zajezeru pri sv. Robertu na Koroškem.

Mlekarški tečaj za ženske. Deželni odbor kranjski priredi na Vrhniki mlekarški tečaj za ženske, ki bo trajal od 15. aprila do 15. julija 1912.

Namen tega tečaja je ženske učiti molže in krmljenja živine kakor tudi vežbati jih v ravnanju z mlekom, preiskovanju mleka, dalje izdelovanju masla in mehkega sira ter pomivanju posode in snaženju mlekaren.

Prošnje je vlagati potom goriškega deželnega odbora v Gorici oziroma c. kr. namestništva v Trstu na deželni odbor kranjski v Ljubljani do 10. aprila 1912.

Kmečka posojilnica in hranilnica za kočevsko županijo, reg. z. n. z. v Višnjeviku vabi k letnemu občnemu zboru, kateri se bo vršil dne 13. aprila ob 4. uri pop. v društvenem prostoru z naslednjim dnevnim redom: a) Poročilo načelstva in nadzorstva, b) Odobrenje računa za l. 1911., c) Sklepanje o razpustu, d) Slučajnosti.

DRUŠTVENE VESTI.

»Goriško kmetijsko društvo« v Gorici — Korenjski trg (v Attemsovi palači) ima v zalogi naslednje kmetijske potrebščine:

Modro galico najboljše kakovosti in sicer $\frac{98}{100}$ odstotno kvintal po 64 K;

Čilski soliter, vsebujoč nad $15\frac{1}{2}\%$ dušca, kvintal po 32 K.

Superfosfat s 14 odstotki v vodi raztopne fosforove kisline kvintal po 7 K;

Tomazevo žlindro 16 odstotno znamka »Zvezda« kvintal po 6 K;

Kalijevo sl — 42 odstotno kvintal po 13 K 50;

Fichtenin agra, izvrstno sredstvo za pokončevanje raznovrstnega mrčesa na sadnem drevju in zelenjavi, kg po 3 K ali $\frac{1}{4}$ -kg po 80 v. (Glede uporabe tega sredstva glej današnje »Gospod. drobtinice«).

Gumijeve trakce za ceplenje trt v zeleno znamka »Royal« kg po 28 K;

Raznovrstna žveplena moka dospe v zalogo v kratkem.

Razen prej navedenega blaga ima vedno v zalogi naravne, debele in drobne otrobe, oljne tropine, sol za živino, razne trtne škropilnice, žveplalnice za trte, razne kletarske potrebščine, različna jeklena orala brane i. t. d.

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje: Pri nas imamo veliko borovih kolov in bi jih radi uporabili pri trtah. Ker pa ti koli niso dovolj trpežni, namočili ali impregnirali bi jih radi z modro galico, ne vemo pa, ali je boljše, če se namakajo frišni ali pa suhi, zato prosimo pojasnila? (D. Č. v L.).

Odgovor: Priporočamo Vam, da namakate na vsak način že sveže (frišne) borove kole z galično raztopino, kajti če je les frišen, poleg tega pa še vreme toplo, dviguje se raztopina od tal navzgor ali proti vrhu kolov mnogo hitreje, kakor če je les suh. Za impregniranje suhega lesa je boljše uporabiti sublimat, karbolinej (kreozot) ali pa katram.

Da sveže kole impregnirate, napravite si 5% raztopino t. j. vzemite za vsakih 100 l vode po 5 kg modre galice in poskrbite, da se ista popolnoma raztopi. Ko je raztopina gotova, nalite jo toliko v kakšno večjo leseno kad, da bodo spodnji konci, pokončno v kad postavljenih kolov kakih 30 cm globoko v raztopini. Raztopina se bo pomikala sama po kolih navzgor, posebno hitro pa premoči mehčino, katera postane na to modro zelena. Kakor hitro opazite, da so se kolci premočili do polovice, je impregniranje dovršeno in na to jih vzemite iz kadi. Da

se koli dovoljno impregnirajo, jih je treba namakati kake 3 do 6 dni.

Na novo priglašeni udje „Gor. kmet. društvu“.

1. Ukmar Franc — Kopriva 55 — Dutovlje	21. Jug Anton — Čiginj 5 — Volče
2. Pirjevec Josip — Orlek 1 — Sežana	22. Macarol Anton — Križ 39
3. Križmančič Matevž — Verhovlje 5 — Dutovlje	23. Milič Josip — Zgonik 34 — Prosek
4. Štubelj Josip — Repnič 12	24. Skamperle Anton — Merče 33 — Sežana
5. Guštin Anton — Orlek 17 — Sežana	25. Lavrenčič Ivan — Štandrež
6. Furlani Josip — Prvačina 196	26. Budal Josip — Štandrež
7. Belinger Miha — Kronberg 34	27. Budal Peter — Štandrež
8. Baumgarten Josip — Gor. Vrtojba 126 — Šempeter pri Gorici	28. Brisko Peter — Štandrež
9. Koglot Anton — Dol. Vrtojba 121 — Šempeter pri Gorici	29. Plesničar Matija — Štandrež
10. Žorž Janez — Bilje 52	30. Leban Janez — Štandrež
11. Baša Josip — Dornberg 3	31. Makuc Janez — Štandrež
12. Mrevlje Josip — Tabor 21 — Dornberg	32. Pavletič Franc — Štandrež
13. Ukmar Anton — Šmarje 25 — Sežana	33. Brajnik Josip — Štandrež
14. Keber Josip — Sežana 184	34. Mučič Josip — Štandrež
15. Pavletič Josip — Lokev 135 — Sežana	35. Lavrenčič Andrej — Štandrež
16. Čok Josip — Lokev 204 — Sežana	36. Batistič Franc — Štandrež
17. Kos Alojz — Štorje 11 — Sežana	37. Pavletič Josip — Štandrež
18. Jelušič Franc — Štorje 66 — Sežana	38. Trušnovc Ivan — Gor. Trebuša 116 — Slap ob Idriji
19. Ščuk Alojz — Kazlje 40 — Sežana	39. Tomsič Anton — Sovodnje 42 — Rubije
20. Kariž Josip — Štorje 23 — Sežana	40. Štolfa Ivan starši — Volčji-grad 20 — Komen
	41. Rebula Andrej — Volčji-grad 11 — Komen
	42. Metlikovec Viktor — Volčji-grad 51 — Komen
	43. Korsič — Cecilja — Solkan
	44. Beltram Josip — Vogersko 32 — Volčjadraga.